

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ

ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ
ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
& ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Εργασία στην Θεματική ενότητα :
Η ανδρική και γυναικεία εμπειρία

Δραστηριότητα 3
Μεγαλώνοντας σαν αγόρι- Μεγαλώνοντας σαν κορίτσι

Εύη Πάτκου
1^ο Γυμνάσιο Πυλαίας

Θεσσαλονίκη -Ιανουάριος 2004

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια κυρίως στα πανεπιστήμια της Αμερικής και Ευρώπης γίνεται μια νέα θεωρητική προσέγγιση όσο αφορά την έννοια της διαφοράς μεταξύ των φύλων, καθώς επίσης και για τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται ο εαυτός. Οι νέες αυτές προσεγγίσεις ήρθαν μαζί με την εμφάνιση του μεταμοντερνισμού στο προσκήνιο. Σύμφωνα με αυτές η «γυναίκα» δεν προϋπάρχει, όπως δεν προϋπάρχει και καμιά αλήθεια, καμιά πραγματικότητα. Είναι κοινωνική κατασκευή, όπως και η έννοια «άνδρας», οπότε σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, διαπερνιέται από σχέσεις εξουσίας μεταξύ αυτών των δύο πόλων άνδρας -γυναίκα. Ο τρόπος λοιπόν που διαμορφώνονται οι ταυτότητες φύλου, ο τρόπος δηλαδή που το κορίτσι ή το αγόρι κατανοεί τον εαυτό του, έτσι όπως αυτές διαμορφώνονται κατά την εφηβεία τόσο μέσα στο σχολικό περιβάλλον, όσο και μέσα στην οικογένεια, βοηθά στην κατανόηση της άνισης τελικά θέσης των γυναικών και ανδρών στις σύγχρονες κοινωνίες. Έχουν λοιπόν πολύ μεγάλη σημασία γιατί αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν δραματικά την κατανομή των ρόλων ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες.

Ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε πρόσφατα (γύρω από την ανάπτυξη και της ανδρικής ταυτότητας), έρχεται να συμπληρώσει την ήδη υπάρχουσα φεμινιστική έρευνα για τους ρόλους, την κοινωνική θέση, τα προβλήματα γενικότερα κοριτσιών και γυναικών.

Μέχρι τώρα οι γυναίκες ήταν κυρίως το επίκεντρο των προσεγγίσεων και το βασικό σημείο της φεμινιστικής έρευνας ήταν η διαμόρφωση της γυναικείας ταυτότητας (ιστορικά, κοινωνικά και ψυχολογικά).

Όμως οι σχέσεις των φύλων είναι εξαιρετικά σύνθετες για να θεωρείται ότι εξαρτώνται από έναν μόνο παράγοντα. Έτσι λοιπόν ήρθε να προστεθεί και η έρευνα για την μελέτη των ανδρικών ταυτοτήτων. Στοιχεία άμεσα

εξαρτημένα από τις ταυτότητες φύλου, που ξεκινούν από τις επιδόσεις, στο σχολείο μέχρι επιλογές ζωής, μπορούν να φωτιστούν με την κατανόηση της κατασκευής ταυτοτήτων με έμφαση στην εφηβεία.

Παρά το ότι οι γυναίκες αλλάζουν και οι κατακτήσεις τους στην εκπαίδευση αλλά και στην αγορά εργασίας είναι σημαντικές, η ποιότητα της προσωπικής τους ζωής και η κοινωνική τους θέση δεν βελτιώνονται με τον ίδιο τρόπο. Και αυτές δεν θα γίνουν καλύτερες, αν δεν αλλάξουν και οι άνδρες και οι γυναίκες.

Άρα πρέπει να προσεγγίσουμε και τις ανδρικές ταυτότητες μαζί με των γυναικών. Τα δύο φύλα πρέπει να ζήσουν μαζί ήρεμα, αρμονικά και στο πλαίσιο σχέσεων που χαρακτηρίζονται από αμοιβαίο σεβασμό. Οι αλλαγές στις σχέσεις των φύλων είναι δυνατές μόνο εφόσον και τα δύο φύλα κατανοήσουν και μάλιστα σε νεαρή ηλικία, τις ανάγκες, συναισθήματα, απαιτήσεις της άλλης πλευράς, καθώς και τις πιέσεις, προσδοκίες, και κοινωνικές συγκρούσεις που βιώνουν αγόρια και κορίτσια εξαιτίας των υπάρχουσών σχέσεων των φύλων.

Στην πρόσφατη λοιπόν φεμινιστική θεωρία τα ζητήματα αυτά αναλύονται όλο και περισσότερο κάνοντας χρήση της κατηγορίας «κοινωνικό φύλο» σε μια προσπάθεια να δοθεί έμφαση στην κοινωνική κατασκευή του φύλου σε αντίθεση με την «φυσική» αντιμετώπιση του ως βιολογικού δεδομένου. Με την έκδοση στα ελληνικά του βιβλίου του Thomas Laqueur «Κατασκευάζοντας το φύλο» (Πολύτροπον, 2003) έχουμε και στη γλώσσα μας ένα σπουδαίο θεωρητικό έργο που παρουσιάζει την συγκεκριμένη προβληματική. Αυτή η αντίληψη για τα ζητήματα του φύλου χρωστάει πολλά στην έκδοση του βιβλίου των P. Berger - T. Luckman, «The social construction of Reality (Allan Lane, 1967)» και συνδέεται με διάφορες θεωρητικές πηγές από την ψυχαναλυτική θεωρία μέχρι την συμβολική διαντίδραση.

Τα τελευταία χρόνια όμως η κύρια ώθηση έρχεται από τη φιλοσοφική διαμάχη σχετικά με τον μεταμοντερνισμό. Η ριζική αμφισβήτηση, η αποδόμηση του συνεκτικού, έκκεντρου υποκειμένου από τον τελευταίο, δίνει μια ισχυρή βάση

για τις θεωρίες του «κοινωνικού φύλου». Μια καλή περιγραφή των θεωρητικών εξελίξεων των σχετικών με αυτά τα ζητήματα δίνονται στο Μ. Sarup, *An Introductory Guide of Post- Structuralism and Postmodernism*, The University of Georgia Press, 1993

Στόχος της εργασίας : Να διαπιστωθούν τα πρότυπα με τα οποία κοινωνικοποιούνται στο ρόλο του φύλου τους τα αγόρια και τα κορίτσια.

Μέθοδος

Για την διερεύνηση των παραπάνω ζητήσαμε από 21 παιδιά της Γ΄ Γυμνασίου 5 κορίτσια και 16 αγόρια του 1^{ου} Γυμνασίου Πυλαίας να συμπληρώσουν το παρακάτω ερωτηματολόγιο.

Οι ερωτήσεις αυτές περιέχονται στο εργαλείο: Φύλλο εργασίας με τίτλο «Μεγαλώνοντας σαν αγόρι- μεγαλώνοντας σαν κορίτσι» που προτείνεται στο πλαίσιο του προγράμματος «Ευαισθητοποίηση Εκπαιδευτικών και παρεμβατικά προγράμματα για την προώθηση της ισότητας των φύλων/ ΕΠΕΑΕΚΙΙ, πράξη 4.1.1.α» και την επιμέλεια του οποίου είχε η κ. Σοφία Κυριακίδου.

Μεγαλώνοντας σαν κορίτσι έμαθα	Μεγαλώνοντας σαν αγόρι έμαθα
.....

- A) Ποιες από τις παραπάνω εντολές/ επιταγές θεωρείς απαραίτητες να μεγαλώσει ένα παιδί;
- B) Ποιες ακολουθήσες ως τώρα με ευχαρίστηση και χωρίς να διαμαρτυρηθείς;
- Γ) Ποιες νομίζεις ότι καταπιέζουν το άτομο;

Η κοινωνική σύνθεση του δείγματος είναι μάλλον ομοιογενής, όπως προκύπτει από το επίπεδο μόρφωσης και επάγγελμα των γονέων τους.

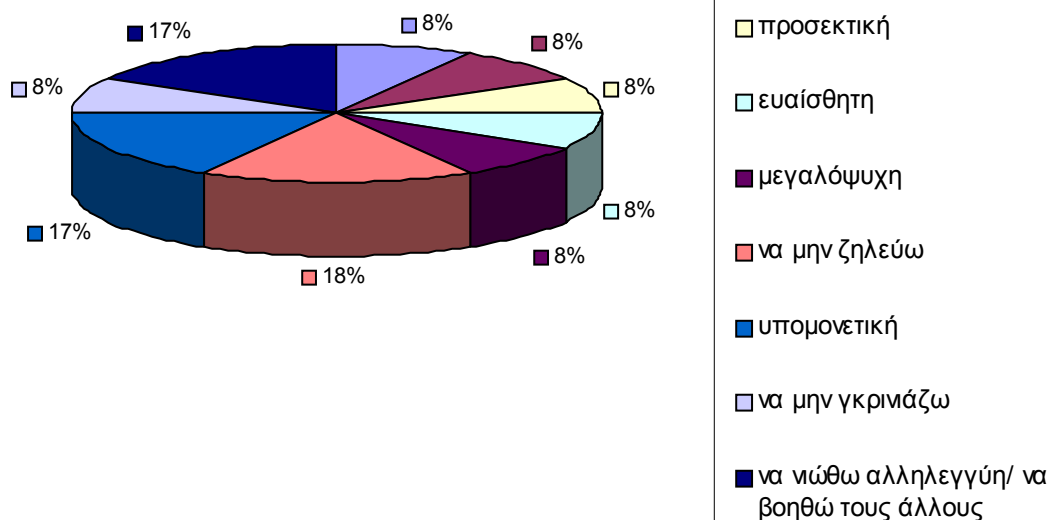
Πρόκειται, για όλα τα παιδιά σχεδόν, για παιδιά οικογενειών υπαλλήλων, ή ελεύθερων επαγγελματιών χαρακτηριστικό δείγμα μικροαστικών στρωμάτων της πόλης. Η μόρφωση των γονέων είναι κυρίως Β΄θμιας εκπαίδευσης και Γ΄βάθμιας.

Οργανώνοντας τα δεδομένα σε πίνακες συχνότητας πήραμε τα εξής αποτελέσματα

Πίνακας 1

Συμβουλές , παραινέσεις, εντολές, απαγορεύσεις που αναφέρονται μόνο από κορίτσια	συχνότητα	συχνότητα %
να είμαι ντροπαλή,	1	20
διακριτική	1	20
προσεκτική	1	20
ευαίσθητη	1	20
μεγαλόψυχη	1	20
να μην ζηλεύω	2	40
υπομονετική	2	40
να μην γκρινιάζω	1	20
να νιώθω αλληλεγγύη/ να βοηθώ τους άλλους	2	40

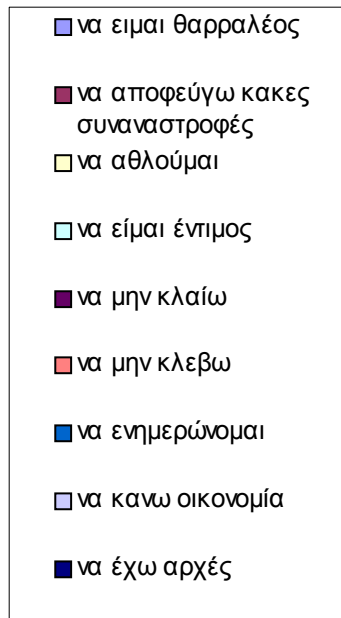
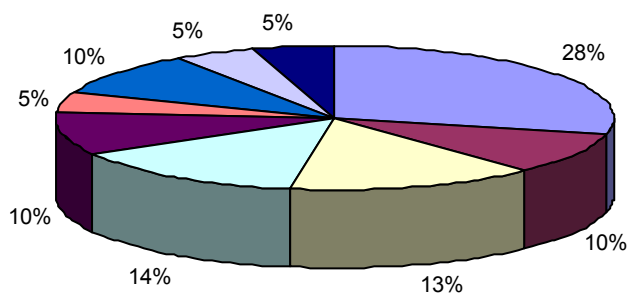
Κορίτσια

Πίνακας 2

Συμβουλές , παραιτήσεις, εντολές, απαγορεύσεις που αναφέρονται μόνο από αγόρια	συχνότητα	συχνότητα %
να είμαι θαρραλέος	6	37,5
να αποφεύγω κακές συναναστροφές	2	12,5
να αθλούμαι	3	18,75
να είμαι έντιμος	3	18,75
να μην κλαίω	2	12,5
να μην κλέβω	1	6,25
να ενημερώνομαι	2	12,5
να κανω οικονομία	1	6,25
να έχω αρχές	1	6,25

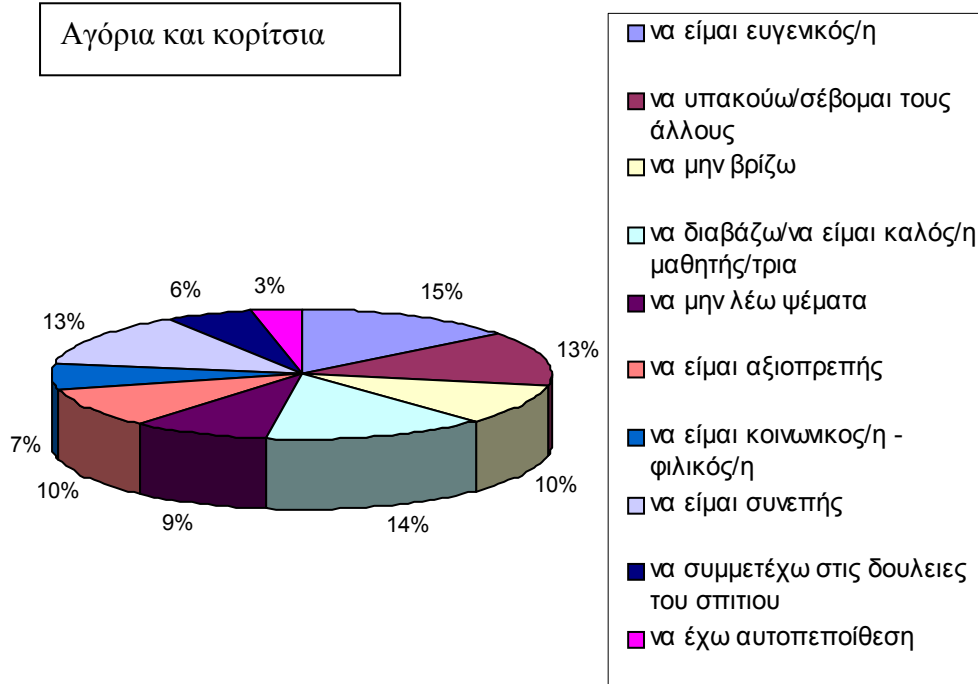
αγόρια

Πίνακας 3

Συμβουλές , παραινέσεις, εντολές, απαγορεύσεις που αναφέρονται τόσο από κορίτσια όσο και από αγόρια	συχνότητα	συχνότητα %
να είμαι ευγενικός/η	13	62
να υπακούω/σέβομαι τους άλλους	12	57
να μην βρίζω	9	43
να διαβάζω/να είμαι καλός/η μαθητής/τρια	13	62
να μην λέω ψέματα	8	38
να είμαι αξιοπρεπής	9	43
να είμαι κοινωνικός/η -φιλικός/η	6	29
να είμαι συνεπής	12	57
να συμμετέχω στις δουλειές του σπιτιού	5	24
να έχω αυτοπεποίθηση	3	14

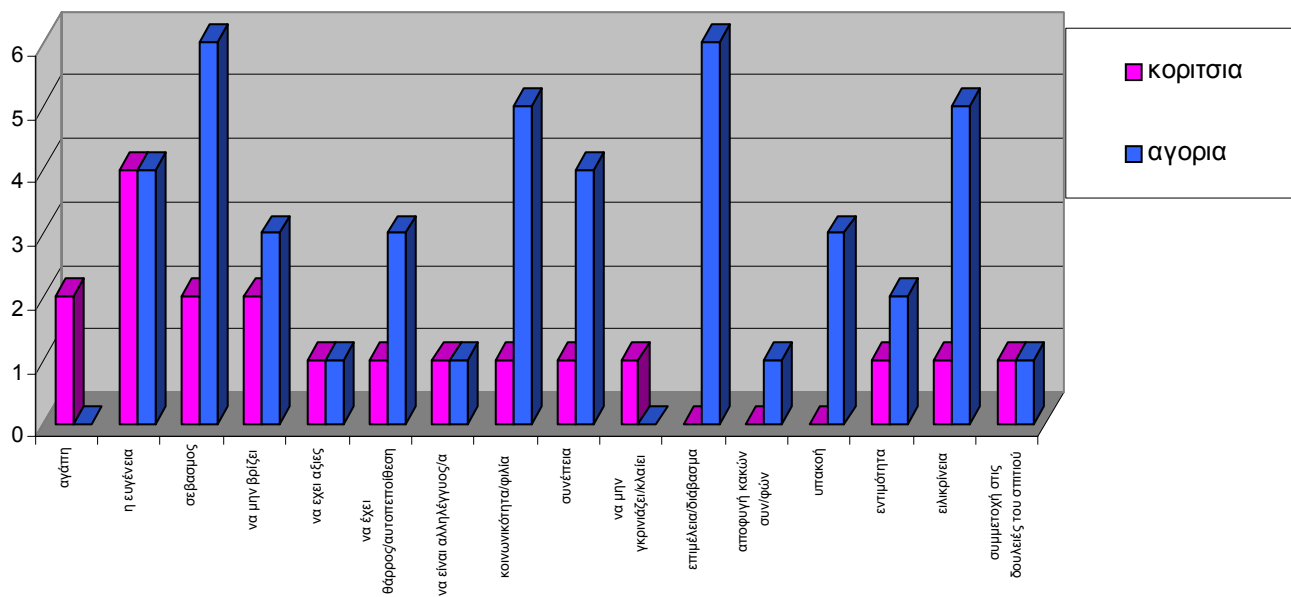
Αγόρια και κορίτσια

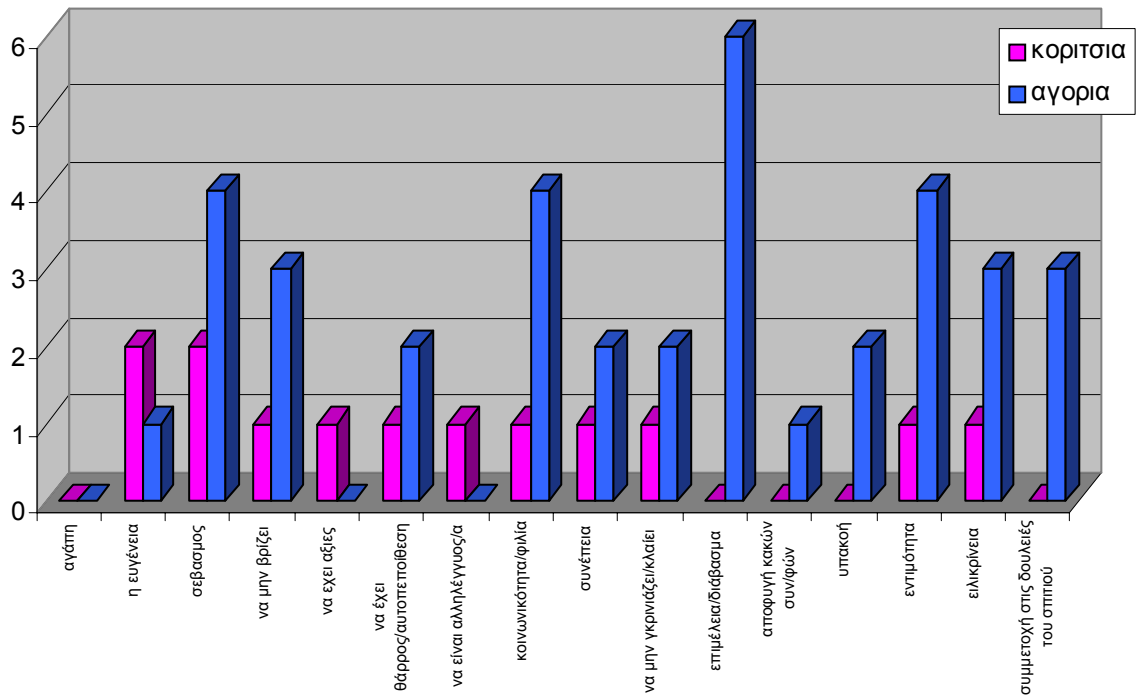
Πίνακας 4

συμβουλές, παραινέσεις, εντολές, απαγορεύσεις	Κορίτσια			Αγόρια		
	απαραίτητες για να μεγαλώσει ένα παιδί	τις ακολούθησα με ευχαρίστηση	καταπιέζουν το άτομο	απαραίτητες για να μεγαλώσει ένα παιδί	τις ακολούθησα με ευχαρίστηση	καταπιέζουν το άτομο
αγάπη	2	0	0	0	0	0
η ευγένεια	4	2	0	4	1	1
σεβασμος	2	2	0	6	4	0
να μην βρίζει	2	1	0	3	3	1
να έχει αξίες	1	1	0	1	0	0
να έχει θάρρος/αυτοπεποίθηση	1	1	0	3	2	1
να είναι αλληλέγγυος/α	1	1	0	1	0	0
κοινωνικότητα/φιλία	1	1	0	5	4	0
συνέπεια	1	1	0	4	2	2
να μην γκρινιάζει/κλαίει	1	1	2	0	2	2
επιμέλεια/διάβασμα	0	0	2	6	6	8
αποφυγή κακών συν/φών	0	0	0	1	1	0
υπακοή	0	0	1	3	2	1
εντιμότητα	1	1	0	2	4	1
ειλικρίνεια	1	1	1	5	3	1
συμμετοχή στις δουλειές του σπιτιού	1	0	1	1	3	1

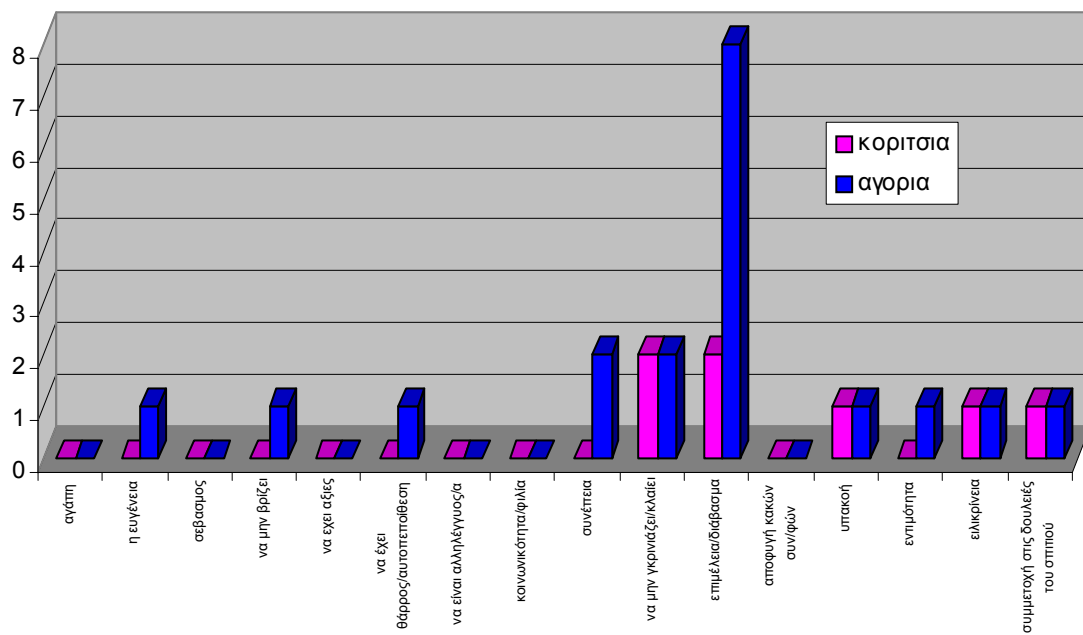
απαραιτητες να μεγαλωσει

πισ ακολούθησα με ευχαρίστηση

καταπιεζουν το ατομο

Συμπεράσματα

Το δείγμα δεν είναι ικανό για να βγάλει κανείς ασφαλή συμπεράσματα, αλλά παρόλα αυτά, θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε ορισμένες σκέψεις.

Στον πίνακα 1, βλέπουμε να τυπώνονται ορισμένα διακριτά χαρακτηριστικά ταυτοτήτων φύλου. Παρατηρούμε ότι οι παραινέσεις, συμβουλές κλπ, που αναφέρονται μόνο από κορίτσια, (να είμαι ντροπαλή, διακριτική, υπομονετική, ευαίσθητη κλπ), όπως και οι αντίστοιχες παραινέσεις που αφορούν μόνο τα αγόρια, πίνακας 2, (να είμαι θαρραλέος, να αθλούμαι, να μην κλαίω κλπ), είναι αρκετά σύμφωνες με τυπικά στερεοτυπικά χαρακτηριστικά του φύλου τους.

Στον πίνακα 3, όμως, βεβαιώνεται ότι υπάρχει μια τομή σε σχέση με τις αξίες και τους ρόλους που θεωρούν ότι πρέπει να επιτελούν οι έφηβοι, ανεξαρτήτως φύλου: Να είμαι ευγενικός/η, να σέβομαι τους μεγαλύτερους, να διαβάζω, να είμαι κοινωνικός /η να είμαι συνεπής, να συμμετέχω στις δουλειές του σπιτιού, κλπ. Θα μπορούσαμε ίσως να ισχυριστούμε ότι εδώ έχουμε μια οριακή μετατόπιση των αναπαραστάσεων φύλου και για τα κορίτσια όσο και για τα αγόρια, που τα απομακρύνει από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις.

Στον πίνακα 4, επιβεβαιώνεται πιο πολύ το παραπάνω συμπέρασμα. Δεν φαίνεται να υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα κορίτσια και τα αγόρια. Θα μπορούσαμε να πούμε σε παιδιά αυτής της κοινωνικής προέλευσης, δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές σε σχέση με τις προσδοκίες των γονέων τους, και του γενικότερου περιβάλλοντός τους. Αυτό επιβεβαιώθηκε και με την συζήτηση που ακολούθησε μέσα στην τάξη. Οι κοινές πλειοψηφούσες αξίες, όπως διάβασμα, ευγένεια, σεβασμός, δεν φάνηκε να έχουν διαφορετική ένταση ανάλογα με το φύλο.

Όλα τα παραπάνω συμπεράσματα, βέβαια, είναι πολύ επιφανειακά, μια και το δείγμα δεν επιτρέπει ασφαλή συμπεράσματα, αλλά και δεν υπάρχει

διασταύρωση με άλλα εργαλεία. Εκείνο όμως που αξίζει να αναφερθεί, είναι ότι τα παιδιά συμμετείχαν στην συζήτηση με ενθουσιασμό. Άρα αν η μικρή αυτή έρευνα, έχει από μια άποψη και παρεμβατικό χαρακτήρα, τότε θα μπορούσαμε να πούμε ότι παρόλο που δεν έχει επιστημονική αξία, αφήνει στα παιδιά έναν χρήσιμο προβληματισμό.

Βιβλιογραφία

1. Δεληγιάννη- Κουϊμτζή, Β. , Ζιώγου, Σ. (επιμέλεια), Εκπαίδευση και φύλο, Βάνιας 1993
2. Δεληγιάννη- Κουϊμτζή, Β. , Ζιώγου, Σ. Εκπαίδευση και φύλο, Ιστορική διάσταση και Σύγχρονος Προβληματισμός.
3. Δεληγιάννη- Κουϊμτζή, Β. (επιμέλεια) , Ταυτότητες φύλου στην εφηβεία και το σχολικό περιβάλλον, Συλλογή άρθρων, ΑΠΘ, τμήμα Ψυχολογίας
4. Παπαταξιάρχης, Ε., Παραδέλλης, Θ., Ταυτότητες και φύλο στην σύγχρονη Ελλάδα, Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
5. Waugh Patricia , Postmodernism -A Reader, Edward Arnold ,1992
6. Laqueur, T., Κατασκευάζοντας το Φύλο, Πολύτροπον, 2003
7. Basch- Khere, Ενα, Γυναικεία και ανδρικά πρότυπα , Ελληνικά γράμματα, 1999

